

укових праць. – Вип. 52–53. – Харків, Українська інженерно-педагогічна академія (УІПА), 2016. – С. 7–17.

2. Бардус І.О. Філософські засади фундаменталізованого змісту професійної підготовки майбутніх фахівців у галузі інформаційних технологій / І.О. Бардус // Вісник Черкаського університету: Педагогічні науки. – 2017. – № 9. – С. 52–64.

3. Дахин А.Н. Педагогическое моделирование: сущность, эффективность и неопределенность /

А.Н. Дахин // Стандарты и мониторинг. – 2002. – № 4. – С. 22–26.

4. Основы педагогики и психологии высшей школы в Украине: [учебн. пособие] / В.М. Галузинский, Н.Б. Евтух. – Киев: ИНТЕЛ, 1995. – 168 с.

5. Павлютенков Є.М. Моделювання в системі освіти [у схемах і таблицях] / Є.М. Павлютенков. – Х. : Вид. група «Основа», 2008. – 128 с.

УДК 378:4:111

КРИТЕРІЇ ТА ПОКАЗНИКИ ЖИТТЄВОЇ СТРАТЕГІЇ ЕСТЕТИКИ ЗДОРОВ'Я МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ

Винник В.Д., к. пед. н.,
старший викладач кафедри спортивних дисциплін
Черкаський національний університет
імені Богдана Хмельницького

У статті досліджено критерії та показники життєвої стратегії здоров'я майбутнього вчителя фізичного виховання. Окреслено критерії та показники структурних компонентів життєвої стратегії естетики здоров'я, які ґрунтуються на мотиваційному (прагнення до естетичної самопрезентації здорового організму), когнітивному (самопрограмування цілісної єдності духу, тіла й розуму), діяльнісному (набуття досвіду самореалізації естетичного образу духовного, тілесного й інтелектуального «Я» шляхом розроблення послідовних дій щодо їх естетотерапії) складниках.

Ключові слова: критерії та показники, життєва стратегія, компоненти, естетика здоров'я, мотивація, майбутній вчитель, фізичне виховання.

В статье исследованы критерии и показатели жизненной стратегии здоровья будущего учителя физического воспитания. Определены критерии и показатели структурных компонентов жизненной стратегии эстетики здоровья, основанные на мотивационном (стремление к эстетической самопрезентации здорового организма), когнитивном (самопрограммирование целостного единства духа, тела и разума), деятельностном (приобретение опыта самореализации эстетического образа духовного, телесного и интеллектуального «Я» путем разработки последовательных действий по их эстетотерапии) составляющих.

Ключевые слова: критерии и показатели, жизненная стратегия, компоненты, эстетика здоровья, мотивация, будущий учитель, физическое воспитание.

Vynnyk V.D. CRITERIA AND INDICATORS OF A LIFE HEALTH AESTATIONAL HEALTH STRATEGY FOR FUTURE PHYSICAL EDUCATION TEACHER

The article examines the criteria and indicators of the life strategy of health of the future teacher of physical education. The criteria and indicators of the structural components of the life strategy of aesthetics of health, based on the motivational (desire for aesthetic self-presentation of a healthy organism), cognitive (self-programming of the integral unity of spirit, body and mind) activity (the acquisition of the experience of self-realization of the aesthetic image of the spiritual, physical and intellectual "I" by developing consistent actions regarding their aesthetic therapy) of the components.

Key words: criteria and indicators, life strategy, components, aesthetics of health, motivation, future teacher, physical education.

Постановка проблеми. У психологічному контексті здоров'я також актуальною є його естетична домінанта, адже прагнення людини підтримати психічну рівновагу свого організму із середовищем, бути зовні виразною і внутрішньо цілісною шляхом самозахисту від емоційних та інформаційних перенавантажень по-

стає провідним чинником життєдіяльності у всіх її сферах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. За М. Амосовим [1], І. Брехманом [2], В. Петленко [5] та іншими валеологами, це безпосередньо залежить від естетичного ставлення людини до самої себе й до інших осіб, високий рівень якого забезпечу-

ється різними способами естетичного оздоровлення.

Ціль статті – дослідити критерії та показники життєвої стратегії здоров'я майбутнього вчителя фізичного виховання.

Постановка завдання. На наш погляд, у цьому процесі колосальну роль відіграє активність людини щодо постановки й виконання таких завдань, як: створення естетичних умов праці й дозвілля; гармонізація міжособистісних і соціальних взаємин; вироблення здатності до адаптації в складних життєвих ситуаціях; оптимізація життєвих сил шляхом розкріпачення здоров'ятворчого потенціалу. Успішність їх виконання залежить від дієвості функціонального спектру життєвої стратегії естетики здоров'я особи, пов'язаного з самоактуалізацією і формуванням здоров'ятворчої особистісної позиції.

Виклад основного матеріалу дослідження. У професійному контексті життєдіяльності вчителя естетики здоров'я вона ґрунтується на мотиваційному (прагнення до естетичної самопрезентації здорового організму), когнітивному (самопрограмування цілісної єдності духу, тіла й розуму), діяльнісному (набуття досвіду самореалізації естетичного образу духовного, тілесного й інтелектуального «Я» шляхом розроблення послідовних дій щодо їх естетотерапії) складниках.

Спробуємо детальніше обґрунтувати критерії й показники окреслених компонентів життєвої стратегії естетики здоров'я майбутнього вчителя фізичного виховання. Для цього спочатку проілюструємо зміст цих складників у формі таблиць, а потім детально розкриємо кожен із них (табл. 1).

У формулюванні О. Капустюк самопрезентація – це короткочасний, специфічно вмотивований та організований процес пред'явлення інформації про себе у вербальній і невербальній поведінці [3, с. 153]. Науковець вважає, що успішній самопрезентації передуює робота над власним іміджем. З огляду на це є підстави вважати, що естетична самопрезентація вчителя фізичного виховання безпосередньо пов'я-

зана з професійним іміджем, в жодному разі не зводиться до нього, оскільки він створюється самою людиною, але й її оточенням, засобами масової інформації. Окрім того, імідж – це стійкий конструкт, що за необхідності може бути скоригованим. Самопрезентація ж – нестійке явище і в різних ситуаціях може слугувати конкретним цілям.

Отже, в естетичному полі здоров'я можна виокремити принаймні два типи самопрезентації вчителя фізичної культури:

1) стратегічна (іміджева), спрямована на створення перспективного образу тілесно, духовно й інтелектуально розвинутого педагога-фахівця, здатного активно формувати гармонійну особистість учня;

2) ситуативна (локальна), націлена на створення певного естетичного враження під час педагогічного впливу на учнів чи у процесі демонстрування фізичних вправ, розминок тощо для наслідування ними рухових алгоритмів.

Із точки зору соціальної перцепції сильне враження в дітей і дорослих від сприйняття професійного образу вчителя фізичної культури виникає внаслідок естетичної виразності його зовнішності та її аналогії згідно з історично сформованими еталонами здоров'я, що в гендерному аспекті відповідають ідеалам краси здорового тіла чоловіка й жінки. На цьому наголошує сучасний російський соціальний психолог В. Назаров [4].

Стратегія естетичної самопрезентації здоров'я вчителя фізичної культури може містити низку окремих тактик, тобто прийомів створення бажаного образу. Згідно з сучасною класифікацією стратегій самопрезентації Е. Джонса й Т. Піттмана [8], М. Лірі [9], Р. Чалдіні [7], ці прийоми можна об'єднати в сім груп:

1) інграція (мета – здаватися фізично привабливим); 2) адонізація (мета – красування для підкреслення своєї зовнішності); 3) самопросування (мета – продемонструвати фахову компетентність); 4) зразковість (мета – здаватися фізично, морально, психічно й інтелектуально бездоганим);

Таблиця 1

Критерії та показники мотиваційного компонента стратегії естетики здоров'я майбутнього вчителя фізичного виховання

Критерії	Показники		
прагнення до естетичної самопрезентації здоров'я	частота		
	рідкісне	ситуативне	постійне
зорієнтованість на цінності краси здоров'я	повнота		
	поодинокі	вибіркові	цілковиті
мотивація досягнення еталону естетики здоров'я	атрибуція		
	песимізму	оптимізму	успіху

5) асоціювання (мета – ідентифікувати себе з видатними спортсменами чи спортивними педагогами); 6) залякування (мета – продемонструвати владу й силу); 7) самознищення (мета – показати свої слабкості, щоб отримати підтримку й допомогу).

Пройшовши стадію вибору, людина формує мотивацію досягнення обраного еталону естетики здоров'я. Із морально-естетичної позиції мотивація досягнення краси здоров'я є ключовою цінністю людського буття, а для майбутнього вчителя фізичного виховання вона детермінується професійним успіхом і реалізацією себе як людини люблячої. Тому потребу в досягненні можна визнати фундаментальною, адже вона має ціннісний контекст успішності в сферах життя, пов'язаних із діяльністю, орієнтованою на результат, наприклад, здоров'ятворчість, навчання й професійна діяльність.

Як предикація мотивації досягнення обраного суб'єктом еталону естетики здоров'я плідним видається атрибутивний підхід, в якому акцентується на те, як людина усвідомлює, що саме відбувається з нею через пошук зв'язку із власними спроможностями, розумінням труднощі завдання, перспективою успіху та іншими атрибутами. Інтерпретація індивідом своїх успіхів і невдач щодо досягнення певного еталону краси здоров'я може бути різною. Особа з високою мотивацією досягнення в разі успіху користується атрибутом на зразок «Я здатний», а у разі невдачі – атрибутом «Я не постарався» або «я втомився».

Як бачимо, окреслені критерії мотиваційного компонента життєвої стратегії естети-

ки здоров'я майбутнього вчителя фізичного виховання тісно переплітаються з вимірами її когнітивного складника, до яких ми зараховуємо: усвідомлення естетичної сутності здоров'я; знання методології естетичного розвитку здоров'я; самопрограмування естетичної цілісності здоров'я (табл. 2).

Вибір критерію усвідомленості естетичної сутності здоров'я майбутнього вчителя фізичного виховання обґрунтовується когнітивними процесами в структурі особистості. Як зазначає Е. Фромм, здоров'я базується на переживанні свого Я, усвідомленні реальності поза нами і в нас самих, тобто розвитку об'єктивності й розуму [6, с. 188]. На це також звертав свою увагу американський психолог Г. Олпорт. Розуміючи здорову особистість як цілісну і довершену психофізичну систему, учений наголошує на єдності в ній елементів розуму й тіла, тобто «пропріуму» – позитивна, творча й прагнуча до зростання властивість людської природи, призначення якої полягає в «самозбагаченні». Він виокремив сім пропріотичних функцій здорової особистості: 1) відчуття власного тіла як основи самосвідомості; 2) самоідентичність; 3) самоповага, що ґрунтується на усвідомленні успішності в досягненні різних цілей; 4) самозбагачення завдяки усвідомленню зовнішніх об'єктів як «власних» або «пов'язаних із собою»; 5) самообраз як здатність уявляти себе й думати про себе; 6) раціональне управління самим собою; 7) постановка й досягнення перспективних цілей у процесі самовдосконалення.

Таблиця 2

Критерії та показники когнітивного компонента життєвої стратегії естетики здоров'я майбутнього вчителя фізичного виховання

Критерії	Показники		
усвідомлення естетичної сутності здоров'я	глибина		
	поверхневе	неглибоке	глибоке
знання естетичних ознак здоров'я	якість		
	збіднені	розгорнуті	збагачені
самопрограмування естетичної цілісності здоров'я	типовість		
	спонтанне	коригувальне	конструктивне

Таблиця 3

Критерії та показники діяльнісного компонента стратегії естетики здоров'я майбутнього вчителя фізичного виховання

Критерії	Показники		
вибір еталону естетики здоров'я	доцільність		
	випадковий	зумовлений	виважений
естетична самореалізація здоров'я	успішність		
	невдала	продуктивна	«акме»
естетотерапевтичні вміння	характер		
	маніпулятивні	імперативні	розвивальні

На наш погляд, окреслені пропріотичні функції можна визнати основною умовою естетичної здоров'ятворчості.

Ґрунтуючись на власному досвіді, наявних знаннях і способах діяльності у світі, люди будують когнітивні мапи реальності. У контексті естетики здоров'я найважливішою характеристикою цього є корисність із кута зору забезпечення гармонії життєдіяльності організму, що ґрунтується на знаннях. Отже, збагачення фонду естетичних знань про своє здоров'я ґрунтується на постійних потоках інформації, котра здатна координувати естетичний розвиток здоров'я людини.

З позиції синергетичної парадигми, здоров'я – це узгодженість і цілісність усіх функційних систем організму, забезпечити які здатна лише самоорганізована особистість. Тому в структурі стратегії естетики здоров'я доцільно виокремити діяльнісний компонент, що позначається критеріями вибору певного еталону, естетичної самореалізації здоров'я та використанням естетотерапії (табл. 3).

Загально визнано, що люди схильні повторювати ті стереотипи поведінки, які дають задоволення. Тому часто уникають вчинків, що є наслідками неприємності. Але, на жаль, руйнівні для здоров'я дії на короткий проміжок часу викликають приємні відчуття. Саме з цим пов'язаний вибір того чи того еталону естетики здоров'я для його опосередкованого оцінювання подій, пошуку аналогу відтворення смислу життя, якому слугує ситуація «захопленого наслідування», коли конкретна людина стає прикладом завершеного гештальту краси, що виконує функцію «міри» для зіставлення. Однак часто ідеальне Я пов'язане з засвоєнням норм здоров'я конструктивної поведінки, що супроводжується деякою ідеалізацією обраного еталона естетики здоров'я, тобто завищення його рівня до невідповідного реальним можливостям конкретної людини. Такий еталон може мати риси стереотипу, тобто характеризуватися спрощеністю, схематизмом. На противагу цьому, внаслідок творчого акту осмислення суб'єктом свого життєвого шляху, діяльнісних можливостей подій виникають індивідуалізовані взірці. У процесі такого синтезу формується відчуття власної ідентичності на терені самооцінювання протиріч між ідеальним (еталон) і реальним компонентом естетичного образу власного здоров'я. При цьому висока міра збігу вважається показником досягнення обраного еталону. Саме від неї залежить випадковість, зумовленість і виваженість вибору.

Апріорі людина тоді активно залучається до діяльності, коли сприймає її не як нав'язану, а як значущу й цікаву, вибрану нею самою, тобто бути суб'єктивно вільною, адже самостійний вибір зумовлює справжню відповідальність. У цьому процесі особливе місце посідає естетична самореалізація здоров'я – шлях до свободи й до справжніх задоволень. Однак різниця між самореалізацією і свободою виявляється під час аналізу змісту вибору: він може бути істинним або хибним.

Отже, є підстави розрізняти езотеричний (з грецьк. *esoterikos* – внутрішній) та екзотеричний (з грецьк. *exoterikos* – зовнішній) види самореалізації. Мета езотеричної самоорганізації – самозмінна, самовдосконалення й самотворчість всередині (психічне й духовне здоров'я), а зовнішньої – формування краси тілесного образу здорової людини на суб'єктивному й об'єктивному рівнях. За мірою досягнення поставленої мети обидва типи самореалізації, на нашу думку, за своїми параметрами можуть бути невідальними, достатньо продуктивними й ідеальними («акме» – досягнення вершини).

Результати здоров'ятворчої самореалізації залежать від естетотерапевтичних умінь, пов'язаних із подоланням внутрішньої й зовнішньої дисгармонії.

Окрім окреслених функцій, можна виокремити й антропотехнологічну функцію рухових дій в естетотерапії, що за концепцією російського науковця в галузі фізичної культури С. Дмитрієва, полягає в «здатності конструювати, удосконалювати катимно-емоційну сферу особи (експресивний відгук у душі – естетичний катарсис), інтелектуальну сферу людини (здатності мислити й діяти), тілопсихічну сферу суб'єкта рухової дії («ментально-тілесна свідомість»)». Дослідник особливо акцентує на важливості смислової конгруентності (від *congruentis* – «відповідний, той, що збігається») – збіг того, що розуміється людиною вербально з мовою тіла («образ тіла», «тілесне Я») і структурами (механізмами) тілосвідомості (метафоризація свідомості, семантична ідеомоторика, імаготерапія). Отже, функціональний спектр естетотерапії надзвичайно широкий і залежить від сформованості вмінь самооздоровлення, які ми диференціюємо на маніпулятивні, імперативні (директивні) й розвивальні.

Висновки з проведеного дослідження. Окреслені критерії та показники структурних компонентів життєвої стратегії естетики здоров'я ґрунтуються на мотиваційному (прагнення до естетичної самопрезентації здорового організму), когнітивному (самопрограмування цілісної єдності

духу, тіла й розуму), діяльнісному (набуття досвіду самореалізації естетичного образу духовного, тілесного й інтелектуального «Я» шляхом розроблення послідовних дій щодо їх естетотерапії) складниках.

Перспективи подальших розвідок у цьому напрямі дослідження передбачається провести у більш досконалому напрямі вивчення проблеми життєвої стратегії естетики здоров'я майбутнього вчителя фізичного виховання.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Амосов М.М. Роздуми про здоров'я / М.М. Амосов. – Київ, Здоров'я, 1990. – 258 с.
2. Брехман И.И. Валеология – наука о здоровье / И.И. Брехман. – 2-е изд., доп., перераб. – Москва, Физкультура и спорт, 1990. – 208 с.
3. Капустюк О.М. Аналіз процесу самопрезентації особистості та його структурно-динамічна модель Проблеми загальної та педагогічної психології : зб. наук. пр. Ін-ту психології ім. Г.С. Костюка ; [редкол. :

С.Д. Максименко (голов. ред.), М.-Л.А. Чепка (заст. голов. ред.), Ю.Т. Рождественський (відп. секр.) та ін.] ; за ред. С.Д. Максименка. – Київ, 2009. – Т. 11. – Ч. 2. – С. 152–162.

4. Назаров В.И. Социальная перцепция в управлении : теория и практика / В.И. Назаров. – Иваново ИвГУ, 2006. – 243 с.

5. Петленко В.П. Основы валеологии : Учеб. пособие : в 3-х кн. / В.П. Петленко. – Київ, Олимпийская литература, 1998. – Кн. 1. – 433 с.

6. Фромм Э. Здоровое общество. Догмат о Христе / Э. Фромм. – Москва, АСТ Транзиткнига, Мидгард, 2005. – 576 с.

7. Чалдини Р. Психология влияния. Убеждай, действуй, защищайся / Р. Чалдини. – Спб, 2010. – 336 с.

8. Jones E.E. Toward a general theory of strategic self-presentation / E.E. Jones, T.S. Pittman // Psychological Perspectives on the Self. – Vol. 1. Hillsdale. – N.Y. : Lawrence Erlbaum, 1982. – P. 32–63.

9. Leary M.R. Impression management : a literature review and two-component model / M.R. Leary, R.M. Kovalsky // Psychological bulletin. – 1990. – Vol. 107. – P. 34–47.

УДК 377

МОНІТОРИНГ ЯКОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ЯК ЗАСІБ МОТИВАЦІЇ МАЙБУТНІХ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ САМОАКТУАЛІЗАЦІЇ

Гириловська І.В., к. пед. н., докторант
Інститут професійно-технічної освіти
Національної академії педагогічних наук України

У статті розкривається авторське бачення моніторингу якості професійної підготовки як засобу мотивації майбутніх кваліфікованих робітників до професійної самоактуалізації; висвітлюються результати дослідження мотиваційного впливу на реципієнтів моніторингу; подається детальний опис застосування статистичного U-критерію Манна-Уїтні для перевірки висунутої гіпотези.

Ключові слова: моніторинг, якість, професійна підготовка, мотивація, професійно-технічний навчальний заклад, експеримент, статистичний критерій Манна-Уїтні.

В статье раскрывается авторское видение мониторинга качества профессиональной подготовки как средства мотивации будущих квалифицированных рабочих к профессиональной самоактуализации; приводятся результаты исследования мотивационного воздействия на реципиентов мониторинга; дается детальное описание применения статистического U-критерия Манна-Уитни для проверки выдвинутой гипотезы.

Ключевые слова: мониторинг, качество, профессиональная подготовка, мотивация, профессионально-техническое учебное заведение, эксперимент, статистический критерий Манна-Уитни.

Hurylovskya I.V. MONITORING PROFESSIONAL TRAINING'S QUALITY AS A MOTIVATION TOOL FOR FUTURE QUALIFIED WORKERS IN PROFESSIONAL SELF-ACUTUALIZATION

The article reveals the author's vision of monitoring the quality of professional training as a means of motivating future skilled workers to professional self-actualization; the results of research of motivational influence on the recipients of monitoring are covered; detailed description of the application of the statistical U-criterion Mann-Whitney for verifying the hypothesis is presented.

Key words: monitoring, quality, professional training, motivation, vocational and technical educational institution, experiment, Mann-Whitney's statistical criterion.